

UNIVERSITAT DE BARCELONA
FACULTAT DE CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ

DEPARTAMENT DE DIDÀCTICA
E LES CIÈNCIES SOCIALS

Les fonts primàries a l'ensenyament

*Les relacions entre el món escolar i l'arxiu.
Vistó general de Catalunya.*

El cas de Sant Feliu de Guíxols.

Maria CALZADA I OLIVELLA

Dirigeix : GEMMA TRIBÓ I TRAVERIA

Fotografia de portada : Sala Scuderie. Biblioteca Comunale di Bologna

UNIVERSITAT DE BARCELONA
FACULTAT DE CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ

DEPARTAMENT DE DIDÀCTICA
DE LES CIÈNCIES SOCIALS

Les fonts primàries a l'ensenyament

*Les relacions entre el món escolar i l'arxiu.
Visió general de Catalunya.*

El cas de Sant Feliu de Guíxols

TESI DOCTORAL

AGOST 2007

Maria CALZADA I OLIVELLA

Dirigeix : GEMMA TRIBÓ I TRAVERIA

A l'Anna i l'Andreu

i a tots els nois i noies amb qui he compartit les classes.

Pel que hem après i crescut junts : retalls de vida.

LES FONTS PRIMÀRIES A L'ENSENYAMENT. LES RELACIONS ENTRE EL MÓN ESCOLAR I L'ARXIU. VISIÓ GENERAL DE CATALUNYA. EL CAS DE SANT FELIU DE GUÍXOLS. TESI DOCTORAL

Maria Calzada i Olivella
Directora de tesi : Gemma Tribó i Traveria

SUMARI

INTRODUCCIÓ

Agraïments	11
Motivació	16
1. Temes previs	
2. Antecedents del tema objecte d'estudi	18
Actuacions derivades de la tasca directa com ensenyant	18
Experiències de formació	20
Llicència d'estudis	21
Publicacions	23
Primera part	
PLANTEJAMENT INICIAL. FONAMENTACIÓ TEÒRICA	24
Capítol I Finalitats	24
1. Explicació del tema	25
2. Finalitats que es pretenen assolir	27
3. Hipòtesis inicial	31
Capítol II Marc teòric	35
1. L'ensenyament i l'aprenentatge de la història	35
1.2 Transposició didàctica i habilitats cognitives	45
2. Les fonts primàries	48
2.1 Definició i classificació, filosofia i opció	48
2.2 Valor patrimonial	54
3. Didàctica de la Història amb fonts primàries documentals	55
3.1 Models	55
3.2 Currículum escolar i fonts primàries documentals	67
3.3 El marc legal. Arxius i educació	74
3.4 Continguts curriculars i fonts arxivístiques	77

Capítol III Reflexions metodològiques. L'anàlisi quantitativa . La metodologia qualitativa

1. El punt de partida. Les metodologies emprades	
Aproximació a l'objecte d'estudi.	80
2. L'anàlisi quantitativa	85
Els instruments utilitzats	88
2.1.1 <i>La visita a l'Arxiu. L'entrevista, l'enquesta.</i>	
<i>Recollida de materials didàctics</i>	88
2.1.2 <i>Descripció dels instruments utilitzats</i>	92
2.2 Camp d'estudi, distribució geogràfica i mostra estudiada	
2.2.1 <i>Àmbit del Principat de Catalunya</i>	115
2.2.2 <i>Àmbit del Principat d' Andorra</i>	121
2.2.3 <i>Àmbit de la Catalunya Nord</i>	121
2.2.4 <i>Arxius visitats. Rutes de treball</i>	121
3. La metodologia qualitativa.	125
Els instruments d'investigació :	
tècniques de recollida de dades i triangulació	
3.1.1 <i>Tipologia de la investigació</i>	138
3.1.2 <i>Tècniques i instruments</i>	142
3.1.3 <i>Descripció dels instruments utilitzats</i>	146
L'aplicació a l'estudi de cas : l'informe final	155

Segona part :

APROXIMACIÓ A L'OBJECTE D'ESTUDI : INTERACCIÓ EDUCATIVA / ARXIVÍSTICA

Capítol IV Els serveis didàctics als arxius de la Unió Europea. Tres casos : França, Itàlia, Estat Espanyol	159
1. França	161
Ús escolar del document	
Orígens històrics	
Els serveis. Organització institucional	
2 El cas Itàlia. Els arxius a l'Emilia - Romagna	176
2.1 Temes introductoris en la didàctica de la història	
2.2 Els arxius italians. Sistema arxivístic. El Servei Pedagògic	
Relació arxius-ensenyament	

3. Els arxius a l'estat espanyol. Experiències diverses	192
3.1 Organització general d'Arxius dependents del Ministeri de Cultura	
3.2 Experiències diverses	
 Capítol V Descripció i estudi dels serveis didàctics dels arxius a l'àmbit comarcal català. Anàlisi comparativa i tipologia	 206
Introducció : El paper dels arxius en la societat	
1. El cas andorrà	209
2. Organització arxivística a Catalunya : comarcals i municipals	213
2.1 La Xarxa dels Comarcals	214
2.1.1 <i>La visió dels Serveis didàctics des dels Arxius Comarcals : entrevistes</i>	
2.1.2 <i>Resultats de les enquestes</i>	218
2.1.3 <i>La visió dels Serveis didàctics des dels Municipals</i>	244
 3. Els serveis didàctics. Situació	 248
3.1. Àmbit d'abast dels arxius : municipals, comarcals departamentals	
3.2 Administració	
3.3 La visió dels Serveis didàctics des dels Arxius tractats	
3.4 El perfil de la persona responsable dels servei didàctic	
3.5 Els materials didàctics produïts a la xarxa dels comarcals	
 Tercera part : L'OBSERVACIÓ PARTICIPATIVA. L'ESTUDI DE CAS: ELS TALLERS D'HISTÒRIA DE L'ARXIU MUNICIPAL DE SANT FELIU DE GUÍXOLS	
 Capítol VI Antecedents i descripció de l'experiència : Els Tallers d'Història de Sant Feliu de Guíxols	 311
1. Context socio-cultural de Sant Feliu de Guíxols	
La ciutat de Sant Feliu de Guíxols. Context general L'àrea de Patrimoni.	
L'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols	316
Breu trajectòria històrica de l'àrea L'Arxiu Municipal. Qüestions tècniques	
 La comunitat educativa de Sant Feliu de Guíxols	 328

2. Els Tallers : anàlisi històrica	335
Els Tallers d'Història : inicis i definició	
Els precedents	336
<i>Els whork shop de Gran Bretanya</i>	
<i>Els tallers d'història de Girona</i>	338
Els Tallers d'Història de Sant Feliu de Guíxols : dinàmica	344
Els Tallers d'Història : Evolució general 1986-2003. Canvis i perspectives.	353
<i>Primera etapa 1986 – 2001</i>	
<i>Segona etapa 2002 – 2003. Creació del GREF</i>	
<i>Tercera etapa 2003 – 2004</i>	
Capítol VII	
El Taller d'Història 2003 – 2004 : Centenari del Port de Sant Feliu de Sant Feliu de Guíxols. Estudi de cas	360
1. Taller 2003 – 2004 : tria del tema i inici de les activitats	
2. La investigació. La formació i composició del grup.	371
Objectius de treball. Resultats	
3. Reunions arxiu - ensenyament : tipologia, temes, participació, clima	376
3.1 Els tallers. La formació de l'equip del Taller. Les reunions	
3.2 Taller del centenari. Formació i dinàmica	
4. Aplicacions a l'aula	396
4.1 El treball del grup del CEIP L'Estació	
4.2 El treball del grup del CEIP Gaziel	
4.3 El treball del grup de l'IES Sant Feliu	
5. Visites a l'Arxiu	423
6. El concurs de Sant Jordi	429
7. El cicle de conferències	436
8. “La Festa de les escoles”. Recreació històrica	444
9. L'exposició	448
9.1 Plantejament general de l' exposició. Procés de realització	
9.2 Didàctica de l'exposició. El port. Dossier didàctic	
9.3 Didàctica : el Crèdit Variable	
10. Activitats de difusió del Taller : les publicacions	479
Capítol VIII. Valoració de l'experiència : trets específics i característiques generalitzables	491

**Quarta part :
RESULTATS DE LA RECERCA
ELS TALLERS DE SANT FELIU de GUÍXOLS I ELS ARXIUS CATALANS**

Capítol IX Resultats. 501

1. Sobre el treball a la Xarxa d' Arxius Comarcals

1.1 Resultats materials : el catàleg “ Didàctiques amb fons d'arxiu”	501
1.2 La sistematització de les enquestes i entrevistes d'opinió al personal tècnic d'arxiu. La reflexió teòrica. Tipologies.	503
1.3 Sobre l'estudi de cas dels Tallers d'Història de Sant Feliu	508

2. El servei didàctic de Sant Feliu de Guíxols en el context dels serveis didàctics dels Arxius catalans 509

CODA

1. Conclusions finals	513
2. Quines serien les perspectives o les vies a treballar en un futur immediat?	531
3. Futures línies d'investigació a partir d'aquesta tesi	534

FONTS CONSULTADES I BIBLIOGRAFIA 540

Annexos en volum apart

1. **“Didàctiques amb fons d'Arxiu. Catàleg de recursos didàctics amb fons d'Arxiu a l'àmbit comarcal de Catalunya”**. Format CD. La realització d'aquest catàleg en l'apartat de sistematització s'ha realitzat en el marc d'una llicència d'estudis concedida pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya (DOGC núm. 3689 de 31.7.2002)
2. **“Centenari del port de Sant Feliu de Guíxols. Activitats didàctiques “** Dossiers de treball sobre l'exposició. Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols, setembre 2004